
**ARTĂ ȘI TEHNOLOGII ÎN PRELUCRAREA
METALELOR PREȚIOASE LA BRAȘOV ÎN SECOLELE
XVI-XVII - BRESLELE AURARILOR ȘI ARGINTARILOR¹**

Silvia Popa, Elena Helerea

Universitatea „Transilvania” din Brașov

s.popa@pcnet.ro, helerea@unitbv.ro

NOTA REDACȚIEI: Dintr-o eroare a redacției, acest articol a apărut în NOEMA vol. III, nr. 1, 2004 într-o variantă anterioară celei definitive. Publicăm acum varianta definitivă.

Abstract. In mediaeval Brasov thanks to the licenses the various guilds were benefiting of, a vast processes of the guilds` development had begun since the 15<sup>th</sup> c. Well known and important because of their activity were, in the 16<sup>th</sup> c., the guilds of the goldsmiths and tinsmiths, whose products were used at home, in the church, in the chemist`s shops. Their techniques are innovative for the time and the artistic style of the objects is that of the Renaissance and of the Baroque, which led to their intense demand in the Romanian countries, as well as outside the borders. The paper deals with the art and technique of some XVIth century Brașov guilds.

Încă din epoci străvechi, Mezolitic și Neolitic, metalele prețioase, în stare pură și în diferite combinații au constituit piloni ai culturii și civilizației omenirii. Aurul și argintul, în combinație cu seleniu, telur, bismut, cuarț, pirită, se aflau răspândite în albia râurilor sub formă de nisip, sau în fisurile rocilor. Pietriș sau cristale mari, aceste minereuri sunt menționate în Asia, Africa, America sau Europa, la greci, romani, traci și daci. „Culegerea” minereului se făcea prin diferite mijloace, inițial la suprafață, mai apoi mineritul ocupând un loc tot mai important. Cu peste 6000 de ani în urmă, sumerienii spărgeau rocile mari de cuarț ce conțineau aur; în antichitate, egiptenii îl extrăgeau din zona deșertică dintre Marea Roșie și Nubia (*nub* = aur, în egipteană), grecii și romanii foloseau sclavi pentru lucrul în mine (chiar dacă romanii îl aduceau, în special, din Spania). În Evul Mediu, sclavii din minerit erau eliberați și puteau deveni agenți liberi ce-și ofereau serviciile celor ce plăteau mai bine. În secolul al XIX-lea descoperirea zăcămintelor de aur din diferite părți ale lumii a dus la o adevărată migrație

---

¹ Lucrare susținută la Sesiunea anuală de comunicări științifice a Comitetul Român pentru Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii al Academiei Române, 23-24 octombrie 2003.

---

de populații, ca de pildă în California, Noua Zeelandă, Johannesburg /Africa de Sud, teritoriul Yukon din Canada ș.a.

De-a lungul vremii și tehnicile de prelucrare și separare a celor două metale au cunoscut o tot mai mare dezvoltare. Printre acestea, sunt cunoscute procedeele de filtrare cu cianuri prin care aurul din minereu este dizolvat cu ajutorul NaCN și recuperat, sau separarea de impurități prin tratarea cu zinc metalic, ori prin folosirea acidului sulfuric sau nitric ș.a.m.d.

Din totdeauna, legătura omului cu aceste metale prețioase a fost specifică, cu totul alta decât cea cu piatra, bronzul, cuprul, fierul. Dacă piatra, fierul au fost expresia puterii, voinței impuse prin forță, aurul și argintul au impus puterea în mod subtil, prin puterea spiritului, a subtilității, măiestriei artistice. Încă în culturile străvechi aurul a fost asociat zeilor, măreției soarelui, rapsozii și poezii l-au cântat, „căldura” iradiată de acesta fiind egală cu mirajul, înțelepciunea.

Multe sunt întrebunțările date aurului și argintului, de la podoabe, ornamente, sarcofage (sarcofagul lui Tutankhamon din aur masiv ce cântărea peste 100 kg.) la cele mai diverse obiecte. Prelucrarea, măiestria execuției au dus în toate părțile, în toate timpurile la faima și bogăția castelor sau așezărilor în care se desfășura această îndeletnicire.

Prin așezarea sa geografică, din curbura Carpaților, **Brașovul** a avut o poziție privilegiată, de legătură între Orient și Occident, fiind datat încă din neolitic. Cetatea este cunoscută sub numele de **CORONA** (1235), **BARASU** (1252), **BRASU** (1288), denumiri legate, în bună parte, de colonizarea Țării Bârsei cu populație germană din regiunea Flandrei și a Moesiei.

Așezarea va beneficia de o arhitectură urbană specială, cu centuri interioare de ziduri în plan pătrat, o nouă formulă de apărare, premergătoare perioadei armelor de foc. Dezvoltarea urbanistică, marcată în centru și de o piață (Forum, în 1520, Ring, în 1617), caracteristică burgurilor medievale, va face din Brașov o cetate cu o înfloritoare viață economică, politică, culturală în tot decursul evului mediu.

Cetatea Brașov, 1820, vedere spre sud-vest,
desen color de L. Rohbock, gravor I. Popel.

Beneficiind de autonomie, privilegiile acordate multiplelor activități comerciale, meșteșugărești, încă din sec. XIV- XV au loc procese de proliferare a breslelor. Gama variată, calitatea, îmbinarea artei cu tehnici inovatoare în producția meșteșugarilor vor duce la creșterea faimei produselor Brașovului. Cetatea se va transforma într-un important centru de fabricare și export, cu o continuă creștere a ponderii producției meșteșugărești și a comercializării.

Încă din 1364 se obținuse privilegiul de târg anual (la 1 noiembrie), în 1369 dreptul de depozit pentru postavurile aduse de negustorii polonezi și germani, în 1395 se reconfirma dreptul comerțului peste hotare existent încă din 1358 cu Țările Românești și părțile răsăritene, din 1374 cu Viena, în general cu Apusul Europei.

Centrul comercial local era situat în Piața Sfatului unde existau piața de pește, târgul de vite, de grâne etc. Perimetrul comercial se extinde și pe străzile laterale (azi G. Barițiu, Hirscher, Diaconul Coresi) sau prin construirea unor edificii (Casa Negustorilor, Casa Cerii, Casa Hirscher azi Cerbul Carpatin).

Centrul comercial al Braşovului în sec. XIX.
Primele atestări documentare ale celor mai importante bresle ce consfinţeau cele mai uzitate meserii locale se fac în sec. al XV-lea odată cu precizarea

gamei produselor încorporabile anumitor meserii, accentuându-se și delimitarea competențelor. Apar, astfel, în sec. XV- XVI- XVII - XVIII statute ale **breslelor aurarilor, alămarilor, postăvarilor, cositorarilor, strungarilor în cositor, frânghierilor, tunzătorilor de postav, țesătorilor de pânză, cuțitarilor, olarilor, năsturarilor, strungarilor în os, apoi ale argintarilor** ș.a. Toate se constituie ca organizații profesionale, în scopul stabilirii de reguli pentru procurarea de materii prime, desfacerii produselor, în scopul apărării intereselor breslei respective. Aveau statute proprii, consiliu de meșteri, erau persoane juridice, cu proprietăți formate din bunuri mobiliare și imobiliare, cu sediu, întruniri periodice, serbări specifice. Fiecare breaslă deținea o ladă cu însemne caracteristice în care se depozitau statutele, sigiliul, privilegiile, convocatorul de întruniri.

Statut de breaslă, 1589 (Colecția Muzeului de istorie Brașov).

Una din formele cele mai reprezentative ale culturii și civilizației medievale din Transilvania este prelucrarea metalelor. Ca și la breslele fierarilor, alămarilor, armurierilor, arta **aurarilor, cositorarilor, argintarilor** ilustrează, în același timp, apartenența la perioada medievală europeană cât și specificitatea locală prin relevarea tradiționalului.

Breasla aurarilor este atestată din 24 ianuarie 1511 printr-un statut ce cuprindea 11 puncte de maximă importanță pentru desfășurarea unor multiple activități . A cunoscut o îndelungată și favorabilă înflorire prin obiectele confecționate pentru necesitățile bisericilor de rit diferit existente în Brașov. Au fost înzestrate timp îndelungat cu obiecte liturgice printre care sfeșnice, potire, candelă, cristelnițe, cruci, ferecături pentru icoane, dar și cărți, acestea ne fiind doar religioase. Acestora li se alătură obiecte de podoabă, accesorii vestimentare, printre care vestitele brăie cu paftale, butoni, dar și obiecte de uz casnic.

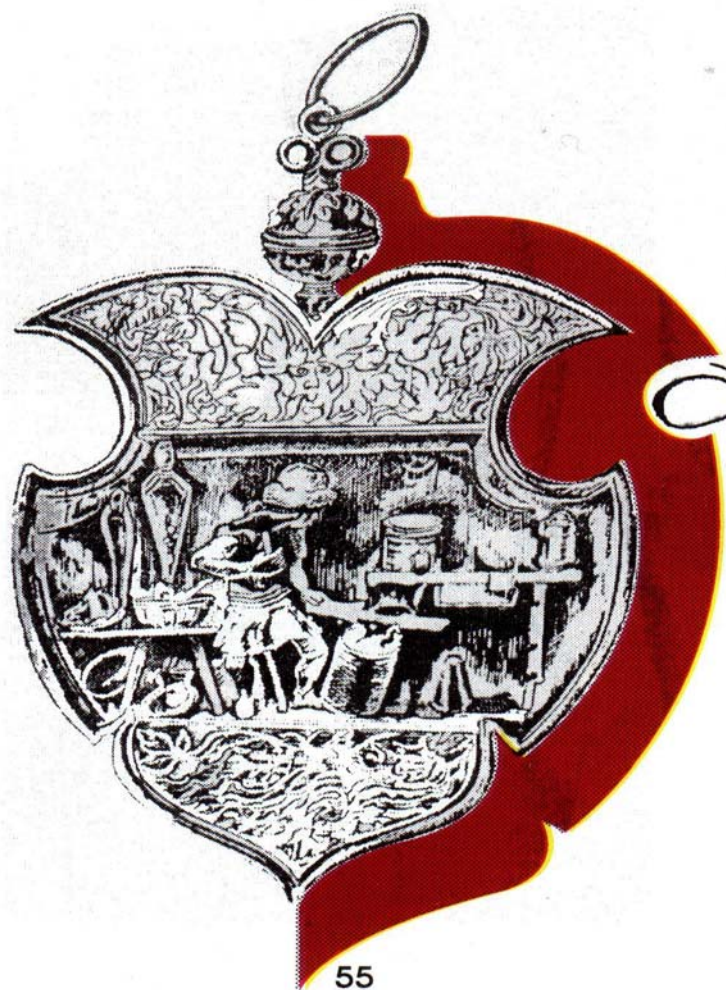

Tabla aurarilor brașoveni, 1556.

Indiferent de tipul obiectelor produse de aurarii brașoveni, ele sunt făurite în stilul artistic al epocii, îmbinând caracteristici ale Renașterii cu ale barocului. La aceasta se adaugă și specificul românesc deoarece multe sunt făcute la comanda domnitorilor, boierilor din țările românești, realizarea lor artistică ilustrând o vizibilă influență ce va fi cunoscută sub denumirea de stilul brâncovenesc (familie domnitoare având strânse legături cu Brașovul în plan economic, cultural).

Rapida îmbogățire a meșterilor aurari se reflectă și prin mutarea lor într-un nou bastion al cetății, construit de ei în sec. al XVII-lea pe linia ce unea Strada Porții (azi Republicii) cu cea a Vămii (Mureșenilor). Mai mult, bunăstarea e dovedită că, pe lângă obligațiile curente fiscale sau de război, aurarii făceau cadouri consistente principilor, nobililor (de pildă, la nunta lui Ioan Zapolya au trimis 455 de florini, sumă mai mult decât consistentă). Dezvoltarea breslei aurarilor, deși puțini numeric față de alții, îi propulsează în viața publică, diplomatică, militară, li se acordă funcții, onoruri. Încă din sec. al XV-lea, din 16 meșteri aurari 3 erau aleși în Sfatul Orașului (GEORG- 1485, JOHANNES – 1489, MICHAEL GOLDEN –1491-1497). În 1456 se remarcă în diplomație meșterul GASPARG care încheie pacea cu Vlad Țepeș iar în 1526 ANTON și SIGISMUND GEMMARIUS vor comanda armatele brașovene în bătălia de la Mohacs; și, desigur, exemplele pot continua.

Înfloritoare, încă din secolul al XV-lea, este și arta **meșterilor argintari**, breaslă care a fost dominată inclusiv în secolul al XVIII-lea de o adevărată dinastie, familia MAY. Cei mai de seamă reprezentanți ai acesteia au fost GEORG MAY II, ANDREAS MAY II, MICHAEL MAY II și SAMUEL MAY, creațiile lor fiind importante ca valoare artistică, reprezentative pentru Brașov ca puternic, cunoscut centru meșteșugăresc. Au lucrat și la curtea domnitorului C. Brâncoveanu, mai apoi, în epoca ce i-a urmau acestuia, contribuind la îmbogățirea stilului brâncovenesc.

De remarcat este că obiectele argintarilor MAY au împodobit în aceeași măsură și biserici ortodoxe, în special Biserica Sf. Nicolae, pe lângă cele protestante, catolice. În acest mod ele au servit ca obiecte de cult și în religia ortodoxă, având o importanță deosebită pentru viața spirituală, culturală românească atât în Transilvania cât și în Țara Românească.

Creațiile acestor argintari sași brașoveni sunt importante pentru valoarea lor artistică intrinsecă, pentru inovațiile tehnice aduse, reprezentative pentru centrul meșteșugăresc brașovean. Totodată au însemnatate ca document al nivelului atins în prelucrarea metalului în epoca medievală brașoveană, ca o atestare istorică, culturală, socială.

Ca reprezentanți ai unui oraș ce preluase și continuase tradiția prelucrării metalelor care ajunsese la apogeu în diferite centre meșteșugărești din secolul al XVI-lea, lucrările lor sunt larg răspândite. Azi ele se află la Biserica Sf. Nicolae din Brașov, Muzeul de Artă al României, Muzeul de Artă Brâncovenească de la Mogoșoaia, muzee din Brașov, Cluj-Napoca, Muzeul Național din Budapesta, Muzeul de Artă Decorativă Cluny din Paris, la mănăstirile Horezu, Bistrița, dar și la cele din Patos, Grecia.

Produsele lor au fost executate și la comanda unor beneficiari de peste Carpați încât meșterii sași au respectat gusturile mediului artistic românesc, în acest mod arta lor este de concepție, inspirație a locului și timpului respectiv. O scrisoare a lui C. Brâncoveanu adresată judeului Brașovului în februarie 1706 este edificatoare pentru rolul jucat de argintarii brașoveni în crearea și contribuția la stilul artistic la vremii. Domnitorul român îl anunța pe mai marele orașului că îl reține pe GEORG MAY la curtea sa pentru stabilirea unor noi detalii privitoare la comanda pe care i-o făcuse. Mai apoi, lucrările lor vor ilustra o perioadă și mai târzie când bisericile românești din Transilvania nu mai erau înzestrate doar cu danii de către domnii și boierii din țările românești. Negustori dornici în a sprijini dezvoltarea vieții spirituale românești se întreceau în a dăruii diferite obiecte printre care icoane, candelă, cărți în ferecături de argint, galbeni.

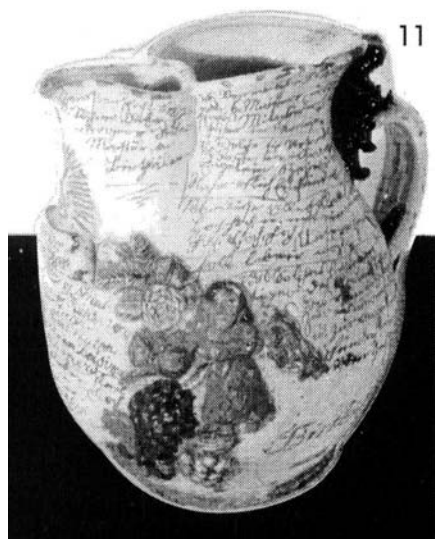
Produsele confecționate de meșterii MAY, obiecte de cult sau de folosință uzuală sunt din argint masiv, argint aurit. Au forme diferite, ornamentații cu figuri geometrice, motive zoomorfe, vegetale, scene biblice, peisaje. De pildă, paharele de argint sunt, de obicei, formate din 2 piese, cupa și piciorul, pe care, cizelate sau ciocănite se află medalioane ovale, lucrate în relief sau cu scene ce reproduc mișcarea unor animale (cerbi, cai). Au un stil propriu, caracteristic în care se regăsesc decorațiuni florale decupate reprezentând vrejuri, bujori deschiși, lobi ai unor flori, toate specifice stilului brâncovenesc. Ei se inspiră și din arta populară folosind laleaua înflorită, dar și alte elemente florale redată până în cele mai mici amănunte (flori cu pistil, frunze). Aceste motive stilizate sunt de origine greacă, ele se regăsesc în arta bizantină, orientală și au fost transmise celei românești. Natura joacă un rol important în lucrările lor, scene de vânătoare, cu animale, plante duc la îmbinarea elementelor tradiționale locale cu cele din Țara Românească. Noile motive au fost introduse în stilul brâncovenesc, de-acum făcând parte din el, aducându-i o nouă strălucire, introducând totodată o nota laică în ornamentația obiectelor de cult.

Argintarii MAY au folosit în creația lor și vasele din porțelan de Delft cărora le-au adăugat ornamente florale, zoomorfe, antropomorfe realizate din cobalt. Au creat și ferecături de argint, argint aurit fie ca benzi sau ca formă întreagă, în special pentru cărți, biblii. De pildă, de mare valoare este creația

lui MICHAEL MAY, mai târziu, în 1753, când, la comanda unui negustor a îmbrăcat coperțile de lemn ale unui Tetraevangheliar grecesc în plăci de argint legate prin zale (pe coperti fiind reprezentate 19 scene biblice).

Această familie, întinsă pe o perioadă de peste 2 secole, vârful creației breslei argintarilor brașoveni, a întrebuințat în ornamentarea obiectelor *filigranarea* căreia i-a adăugat mici pietre albastre, fine, perle din argint aurit. Metoda, precum și motivele sunt de influență orientală, frecvent întâlnite în arta bizantină, des folosite atât pentru obiectele de cult cât și la cele de uz mai larg.

Cană de breaslă pentru serbări.

Pe măsura trecerii timpului, compozițiile ornamentale își sporesc numărul de personaje, elementele arhitectonice, subiectele religioase sau laice, „portretele” în relief ale patronilor bisericilor, donatorilor, peisajele din Brașov, motivele florale, costumele populare zonale.

În ceea ce privește tehnica lor de lucru a fost puternic influențată de arta orfevrilor din Germania, cu deosebire din Nürnberg, Aussburg precum și din N. Italiei. Acestei influențe ei au adăugat motive specifice, zonale din Transilvania, Țara Românească, bizantine, ale Renașterii, barocului, creând obiecte de mare valoare artistică, într-un stil propriu, inconfundabil.

Scenele religioase au fost completate cu cele laice reprezentându-l pe domnitorul Brâncoveanu, medalioane, sigle cu inițialele lor, ale donatorilor ce făceau comenzile, sau tablouri de arhitectură brașoveană. Odată cu trecerea timpului, scenele devin tot mai complexe, cu personaje, semnificații, figuri tot mai reale care încearcă să redea trăsăturile particulare, de individualizare, nu de puține ori adevărate portrete.

Motivele florale sunt îmbogățite cu plante specifice, în special lalele, în fundalul scenelor apar clădiri din Brașov (după care se poate reconstitui arhitectura epocii) sau chiar peisaje locale.

În acest mod, eleganța siluetelor, fluiditatea mișcării, dinamismul scenelor, compoziția acestora apropie creația argintarilor brașoveni de arta picturii murale. Totodată, este evidentă îmbinarea simțului artistic de îmbinare,

---

redarea unor motive populare, caracteristice Braşovului din secolele XVI-XVII-XVIII cu desăvârşirea unor tehnici specifice, de turnare, ciocănire, cizelare.

Aşadar, importanţa creaţiei meşteşugarilor aurari şi argintari braşoveni este evidentă nu doar prin simţul artistic, proporţia, eleganţa, expresia mişcării şi a sentimentelor, ci şi prin inspiraţia plină de fantezie din arta populară românească, toate într-o îmbinare fericită, de creare a unui stil propriu².

BIBLIOGRAFIE

1. Ion Bidian. *Organizarea şi rolul meşteşugarilor în viaţa economică şi socială a oraşului Braşov în sec. al XV-lea*, în: Studii şi Materiale de Istorie Medie, vol. III, Bucureşti, 1975.
2. ****Călători străini despre Ţările Române*. Vol. I, V, Bucureşti, 1968, 1973.
3. Viorel Ene. *Incursiuni în Istoria Stiinţelor Tehnice*. Editura Lux Libris. Braşov 1999.
4. Nicolae Iorga. *Braşovul şi României*, în: Studii şi documente, Bucureşti, 1905.
5. Elena Helerea, Rodica Ţică, Lucia Dumitrescu. *Materiale conductoare şi materiale electroizolante – Interferenţe cu mediul*. Universitatea “Transilvania” din Braşov, 2003.
6. Rolf E. Hummel. *Understandig Materials Science History. Properties, Applications*, Springer Verlag, 1998.
7. Victor Jinga. *Probleme fundamentale ale Transilvaniei*, vol. I, Braşov, 1945.
8. Radu Manolescu. *Comerţul Ţării Româneşti şi al Moldovei cu Braşovul (sec.XIV-XVI)*, Bucureşti, 1965.
9. Dorina Negulici. *Meşteşuguri în Braşovul medieval*, Muzeul de Istorie, Braşov, 1995.
10. Minerva Nistor. *Argintarii MAY, reprezentanţi ai artei brâncoveneşti şi post-brâncoveneşti*, Cumidava, XIII-2, Muzeul judeţean Braşov, 1983.

---

² Ilustraţiile sunt reproduse după Dorina Negulici. *Meşteşugari în Braşovul medieval*, 1995.